

Ese in tóta
Sambat'a.
Pretulu abon.
in Sibiu pe anu
3 fl. 40 cr., pe
 $\frac{1}{2}$ anu 1 fl.
70 cr.

AMICULU SCÓLEI.

Pentru tóte
provinc. austr.
pe anu 4, pe $\frac{1}{2}$
a. 2 fl., pentru
princ. romane
pe anu 38, pe
 $\frac{1}{2}$ a. 19 piast.

Starea educatiunei in cei d'anteiu cinci seculi ai crestinismului.

II.

Famili'a, in sinulu careia omulu vine pe lume, intra in viétiá si-si afla in restimpu de multi ani grigea si nutritrea sa trupésca si spirituala, e fara 'ndoiéla unulu din membrele cele mai importante in ordinea vietii omenesci, deórece esercia o influintia asia de neasemenatu mare asupra binelui trupescu si spiritualu alu fiacarui individu singuritu, si astu-modu asupra binelui totimei. In vechime viéti'a caséna nu erá intocmita asiá precum cere santieni'a ei; barbatulu nu erá sociu si tata, ci despotu, — muierea nu o consócia, ci sclav'a barbatului, éra copii eschisiv'a proprietate a tatului, de a putea face cu ei ce vrea, dupa placu; afara de aceea poligami'a si despartirile erau contraste mari ale fericirei familiare. Cristosu in sa reintemeiá (I. Moise 2, 24) casatori'a, cá legatura intre unu barbatu si o muiere si o ridicá la (sacramentu) „taina“ a legii nóue (Marcu 10, 11, 12; efes. 5, 32), proscrisa poligami'a si despartirile dupa voia (Marcu 10, 12; I. cor. 7, 10. 11), si in tóte o organisá astufelu, ca barbatulu nu mai este domnulu, ci capulu familiei sale, si muierea nu sclav'a, ci cea mai d'aprópe amica si consocia a barbatului (Colos. 3, 19; efes. 5, 31—33). Prin acésta se puse fundamentu nunumai la o viétiá familiara santa si isvoritóre de fericire, dara si la o educatiune corespundietóre a copiiloru, conditionata prin cea d'anteiu. Indatorati la asemenea educatiune se semtiéu parintii in

deosebi si prin aceea, ca dupa invetiatur'a crescínésca cunoscéu, cumca copii loru sunt tipurile lui D-dieu si eredií vietii eterne, pe carii D-dieu ii increditiu pe unu timpu órecare loru si de carii ei au odinióra se dea sama parintelui cerescu. Istori'a ne spune, cu ce multa ingrigire si conscientiositate se siliá tatií si mamele crescine ai seculiloru d'anteiu a-si plini datorintiele loru in privinti'a educatiunei prunciloru loru.

Lapedarea fructului pautecelului ori espunerea copiiloru, usitate mai nainte, se privéu de catra crestini cá pecate de cele mai mari, si cei-ce facéu aceste — de ucigasi; asiá ne spunu apologetii crestini Atenagora, Justinu, Lactantiu si altii. Cá nici unu tata si muma se nu alunece din caus'a miseriei in pecatu, de a-si espune vr'unu copilu, Constantinu-celumare demandá (315 d. Cr.), cá pruncii aceia, caror parintii loru din lips'a totala nu erau in stare a le dá cuvenit'a educatiune, se se crésca cu spesele statului. Asemene erá oprita vendiarea de copii.

Mam'a crestina-si alaptá insasi pruncii ei, si daca se 'ntemplá, cá copii se-si pérda mamele prin móрте martira, comunitatea, de care tienéu aceia, ii luá in grigea sa si-i educá. Mai tardiu, sub imperatulu Justinianu (nasc. 482) aflamu si orfanotrofee (case de ingrigirea prunciloru sermani). Totusi asiedieminte de natur'a acestora esistara si mai nainte de aceea, d. e. in Aten'a pentru pruncii, parintii carora a cadiutu in lupte pentru apararea patriei; asemenea fundá la Romani imperatulu Traianu unu institutu pentru educatiunea baietiloru

orfani, imperatul Antoniu altulu pentru fetițe, si imperatul Severu unulu pentru ambe secsele.

In privinti'a grigei trupesci domniá principiulu urmatoriu copilulu trebuie a se dedá cu mancare simpla si a se deprinde de timpuriu cu infrenarea pofteloru. Mai departe imbracamintea érase se fia simpla si nu vána; copii inca de mici se se invetie a nu dormi multu, a se sculá si peste nópte si a se rugá si trebuie restrinsi de timpuriu la lucru. Fetele invetiau dela mamele loru torsulu, tiesutulu si cusutulu, precum arata acésta s. Gregoriu Nazianzanulu.

Man'a-si invetiá copilulu a face semnul crucii, cu care ea semná léganulu lui de atate ori, cum si anumite rugatiuni. Parintii narau mai departe copiiloru istorióre biblice, le citéu din s. scriptura actele martiriloru si epistolele ministriloru bisericesci; ii facéu a invetiá de rostu pasage din scriptura si psalmi, pe care i cantá impreuna in totu loculu, a-casa, pe drumu, la lucru etc.; ii ducéu cu ei pela mormenturile martiriloru, unde apoi le narau luptele acestora glorióse si eroice pentru finiculu nevesteditoru alu vietii eterne; asemenea cercetau impreuna cu ei pe bolnavi, pe seraci si pe credintiosii inchisi. Unde se cerea, aplicau parintii si nuéu'a; insa la totu felulu de dojeniri si amenintieri le aducéu copiiloru aminte de Ddieu si de lumea viitóre. Dovedi despre tóte aste se afla destule in scriptele ss. parinti si dascalii bisericesci.

Unu cuventu seriosu la inceputulu anului 1861.

III.

Cea mai afunda durere ne patrunde inasa, candu vom cercetá, ce si cum s'a lucratu pe campulu invetiamentulu in diecenulu trecutú din partea bisericésca?

Noi amu fi acceptatu, cá tocma susmentionatele impregiurari nefavorabile din partea politica-administrativa se fi provocatu si intaritu cu atata mai virtosu serguinti'a si energi'a pentru scóla a organeloru bisericesci; caci daca caus'a capitala a necorespunderii din partea ceea fú, ca organele acele erau straine, cu ce óre se scimu escusá in asta privintia pe preotíme? Nu e cu ce; ci — incatu si-a neglesu acésta chiamarea pentru scóla — este neescusabila!

Cumca sórtea scólei a statu mai multu in man'a preotiloru, cumca dela ei a depinsu unu progresu mai mare pe campulu invetiamentulu decatu celu, care se vede, cumca ei a avutu ocaziune si ar fi fostu in stare a-si implini tóta datori'a loru facia cu scól'a, se póte cunósce din urmatórele: fiacare preotu a fostu (cá si acum) directorulu localu alu scólei, fiacare protopopu — inspectoru tractualu de scóle si Consistoriulu a fungatu cá suprem'a directiune a scóleloru diecesane; la noi — multiamita lui Ddieu — preotii sunt toti fii d'ai patriei nóstre si din sinulu scumpei natiuni, petrecatori totu in sinulu ei, — cá atari cunoscu tóte referintiele poporulu nostru, petrecu tóta vietí'a loru in necurmata atingere cu elu, si in sfer'a loru de actiune nu i-a conturbatu nimeni, ci influintiele din afara a fostu pentru ei totdeun'a mai multu indemnátóre decatu desmantátóre ori impedecátóre; in fine grigea pentru invetiatur'a poporulu formédia partea cea mai esentiala a misiunei Dloru

Venimu la punctulu, unde trebuie se enaramu totu, ce servece spre dovedirea diseloru, se insíramu fapte. Insa tocma la inceputulu anulu acum, nu ne lasa inim'a a implea de amaratiuni sufletulu lectoriloru nostri; mai avé-vomu inca timpú si ocaziune spre desvelirea adeverulu in asta privintia si in decursulu anulu, caci si afara de aceea, spre indeplinirea acestui lucru, nu ajunge asia numai unu articulasiu, ci se ceru cóle, cóle intregi.

Deci vomu retacea acum necesurile puse pe bietii invetiatori si intr'unu feliu si intr'altulu; vom trece cu vederea atate tienuturi, pe unde affi numai umbre de scóle; nu vom mai censurá aici bunatatea cartiloru scolastice introduse si felulu celoru respinse spre daun'a invetiamentulu, precum nu vom mai aminti nici d'aceea, ca sunt carti din cele mai necesarii, pe care scólele nóstre populare nici nu le-a vediutu inca; tacemu si de speculatiunile, ce s'a facutu la noi cu acele carti, tacemu si de mitarnicie si nepotismu; si daca tacemu de tóte aste, cu catu mai virtosu se cere a amaná pe alta

data descrierea modului, prin care s'a aruncatu între noi în dieceniulu trecut cu atata serguintia marulu Iridei, sementi'a discordiei: caus'a capitala a stabilitatii cunoscuta, a impedecarii progresului, a neînfloririi scóloru etc., etc., etc. Cu tóte aceste dara nu ne vom mai sangerá acum inim'a, nu, caci nu ne concede acésta nici chiaru ambitiunea nationala, si apoi suntemu siguri, ca nimeni din causatorii releloru atinse nu vá scapá dinaintea tribunalului istoricu alu dieceniului trecut. Insa daca totusi amu fi provocati din vr'o parte prin jurnale séu oricare altumodu: noi suntemu gata a spune si totu ce-amu retacutu aici, ne mai fiindu apoi noi responsabili de cele ce vor trebui se urmedie.

Amu comite mare pecatu, candu prelunga privirea reului, n'am scii a recunósce si meritele. Avemu exceptiuni pré framóse între DD. inspectori de scóla districtuali bisericesci, mai multe chiaru si între cei comunali, carii în dieceniulu decursu se distinsera fórté multu cu zelu si energia esemplara intru plinirea santei loru datorintie ce au catra scóla. Au ce sunt numele: Popasu, Moisilu, Massimilianu, Negrutiu, Petricu, Gavriile Papu, Mecianu, Piposiu si alii, decatu totu atati rubini fórté rari în cunun'a ce ornéza clerulu romanu, ce sunt, decatu atate modele de zelu si energia pentru toti inspectoriu romani de scóle, ma — daca sentiulu nationalu adeveratu are pretiu numai în fapte — pentru toti patriotii si romanii cei adeverati! Numai catu sunt rari aparitiuni în clerurile nóstre asemenea nume, si asiadara atate numai nu sunt inca nici pe de parte de ajunsu, spre a resturná dureros'a nóstra asertiune de mai susu!

Inse: „ce au fostu au trecut!“ — romanulu e prea apolecatu a esprime dicatórea acésta, candu e convinsu a putea aruncá prin aceea pe erori trecute unu velu, cu acelu profitu: d'ale indreptá pe tóte, de a amerui pe toti la conlucrare pe caile progresului ducatóre la ferice nationala. Da, „ce au fostu au trecut“, si trecutulu se fia impreuna cu anulu 1860 tóta nepasarea, indolenti'a si discordi'a ucigatóre d'între noi, caci: **Romanulu n'a avutu nici odata atata lipsa de sine insusi cá astadi —!** Timpulu suferintiei se gatase în 1850, — timpulu nepasarii, indolentiei si discordiei, o mai repetamu, stinga — se diece ani mai tardiu cu clipele cele din urma ale anului 60, si cu anulu 61 se pasímu si noi dimpreuna cu intrég'a monarchie, pe pragulu unei vieti nóue, unei vieti armonice, energiose, libere, unei vieti adeveratu nationale si patriotice! La care Ddiu se ne ajute!

În speranti'a asta remanendu, ne place multu a crede, ca nu numai cu finea dieceniulu ce începe acum, dara inca cu finea anului curinte vom avea marea bucuria, d'a putea scrie si citi rapórté multu mai îmbucuratóre despre activitatea ómeniloru nostri în sfer'a scolastica! Si noi, o predicemu, nu ne vomu însielá în credinti'a acésta!

Vien'a, în dio'a de anulu nou 1861.

An. Tr.

Despre Consiliarii de instructiunea publica.

Depe Tirnave, 10. Ianuaru.

De candu am cititu în „Amiculu Scóleic“ despre indatoririle care le au Consiliarii de scóla fecia cu comune, bisericu si guvernulu, m'am convinsu de plinu, ca acesta unicu este unu postu adeveratu nationalu, si ca consiliariu de scóle avendu naintea sa met'a, la care are se tintésca, nu póte fi altulu, decatu unu fiu alesu alu natiunei, care, pazindu bun'a cuvintia si sfer'a activitatii sale facia cu guvernulu tierii, a carui membru este, tóta vieti'a sa are se o jertfésca pentru cultur'a si luminarea tinerimeii în scóle publice si private. Cumca natiunea nóstra cunósce în adeveru insemnetatea acestui postu si necesitatea lui, ne dedú dovada eclatanta purtarea adunarei nationali din Sibiu în 4. Ianuaru a. c., candu vreo 24 de deputati din tóte unghiurile Transilvaniei între alte puncte, ce le ascernura într'unu memorialu adunantii spre desbatere si aprobare, fu si acela, cá asupra scólorulu nóstre romane se nu iá nici unu organu strainu vreo influintia, si daca astadi s'aru aflá un'a cá aceea, se se delature catu mai curendu, si se se votedie barbatiloru de scóla bine meritati multiu-mit'a publica a adunantii. Nici bine nu se pronuncia acestu proiectu, candu din tóte portile se redicara cele mai sincere vivate si se traiésca Vasiciu! Acést'a apretiure a meritelorunui barbatu, care prin neobosit'a sa serguintia au justificatu deplinu increderea nu numai a confesiunei sale, ci si a întregii natiuni romane, ne a datu cea mai mangaiósa satisfactiune, ca inteliginti'a nóstra pricepe trebuintiele nóstre si le scii sprigini cu puteri unite în adeverat'a insemnatate a cuventului. Cugetu a fi de prisosu a mai aminti, ca scólele nóstre fara unu astufeliu de organu, voru remanea sterpe, voru fi case de adunare pentru copii nepacnici, de care se urescu parintii, éra nici odata,

locu de crescere solida, de luminare de propasîre. Noi totdeauna am avutu scóle, inse numai in anii cesti de preurma am vediatu, ce este scól'a. Nóa nu ne a pasatu, déca copii nostri au invetiatu in 3—4 ani, aceea, ce aru fi trebuitu se invetia in 3—4 lune.

Noi am cugetatu, ca e destulu, déca ei mergendu cativa ani in scól'a romanésca, se scie cití in „Уако-заоб“, in Psaltire (totu ce se puté cere p'atunci dela unu copilu de romanu), séu in timpii cei mai noi se scia blabaí din geografia, istori'a naturala, istori'a lumiei, fara se pricepa ce a invetiatu. Dara nici ca erá acésta. dupa parerea nóstra de atunci, de lipsa; caci care voia se invetia mai departe, avea destule scóle unguresci si nemtiesci unde se putea „procopsi“ cum ii placea Urmarii unei asemenea cresteri in scóle straine in sa ne suntu acum destulu de cunoscute, si esperinti'a timpiloru mai noi ne au invetiatu de ajunsu, ca numai acela este si póte fi adevratu membru folositoriu alu natiunei sale, care prelenga laptele muma'sa sugé si invetiatu'r'a in scól'a s'a propria nationala, cresce si se intaresce cu principiile in morovurile natiunei sale. Amu ajunsu cu ajutoriulu lui Ddieu. se traimu intro vietia constitutionala. si cum vomu trage /folóse/ din acésta, daca nu vomu avea scóle bine organizate si inspectionate de barbati bravi, din sinulu nostru, carii se nu crutia nici o ostonéla a alergá in lungu si latu prin tiéra, a se convinge de defectele ce ne apasa esistinti'a scóleloru, si propasîrea instructiunei publice, a sfatui cu incredere si a infruntá cu compatimire si durere de inima, in sa cu atata mai mare energia lenea si negrija, a recunósce meritele si barbati'a si a le dá in sciinti'a publicului spre o nobila emulatiune, cum vedemu, ca se facu aceste de presentu in „Amic. scóleia“. Consiliariulu de scóle este dara, o mai repetamu, organulu acela, fara de care nu putemu fi, daca vremu propasîrea, luminarea si crescerea nationala a copiiloru nostri.

G. M.

Scól'a nationala din Resinari.

(Urmare.)

Ce erá mai naturalu, decatu cá turm'a cunoscendu glasulu celu dulce alu Archipastoriulu celui bunu, sei urmedie! Representantii comunei cu multiumita filiésca au priimitu sfatulu Es. sale, si puinduse in cointielegere cu nou numitul directoru scolaru mai ante de tóte

s'au hotaritu, ca in ca in decursulu verii aceea se se intreprinda unele reparaturi si adoptari in institutu corespundietóre cerintieloru, éra apoi sau facutu pasii necesarii pentru sistemisarea lefii pentru invetiatióra de lucru cu 160 f. m. c. precum si pentru inmultírea catului destinatu pentru cumpararea cartíloru dela 20 f. la 40 f.; acestea se si aplacidara provisoriu de catra comitatiulu natiunei sasesci prin emisulu cu dda 10. Octobre 1850 Nr. 6223 pana la definitiv'a organisatiune a scóleloru. — Pana candu representantii comunei sau ingrijitu in chipulu susatinsu pentru trebile economice ale scólei loru, neobasítulu directoru nu au lasatu cum am díce nici o pétra nemiscata in aflarea unoru individi, pecatu se póte de apti pentru imbracarea posturilor de invetiaturiu si invetiatióra, ce iau si camu succesu in unele privintie. Amu fi nedrepti, candu nu am mentioná, ca nici preotímea nóstra n'a fostu pe timpulu acela la caus'a cea importanta si santa a scólei indifererinta, ferésca Ddieu; din contra, la tóte oca-siunile, in beserica, si afara si-au pusu tóta silinti'a, a aduce pe poporu la cunosciinti'a cea adevrata, adeca: ca fara crescere buna nu póte fi inaintare nici morala, cu atatu mai puéinu materiala, si ca prin urnare trimítarea regulata a copiiloru la scóla e *conditio sine qua non*. — Despre resultatu vomu vorbí mai peurma.

D'abea trecura doi ani de scóla, si cu totii ne convinseram pe deplinu, ca lefile invetiatuoriloru de pana acuma cu privire la debiuntiele personali nu aru fi de ajunsu, si ca aceluor individi mai cu séma, carii facea destulu datorintiei loru, se li se delaturedie ori si ce temere pentru subsistinti'a loru, s'au determinatu, cá denou sese substérna la locurile mai inalte reorganisarea salariiloru personale, care se si facu prin o cere-re cu dto. 1. Maiu 1852 in chipulu urmatoru: cá lea' a invetiatuorului I. sese ridice dela 180 f. la 300 f. m. c.

-	II.	-	-	-	160	-	250	-
-	III.	-	-	-	80	-	140	-
-	IV.	-	-	-	80	-	140	-

invetiatióra de lucru - - - 160 - 180 - *)
apoi se creá de nou a statiune de adjunctu cu 90 -
pentru pedelu 30 -

Relutulu de lemne se ridica pentru fiesce care invetiati-
toriu dela 9 f. la 16, sum'a anuala de 40 f. destinata
pentru cumpararea cartíloru se urcá la 60 f., in fine se

*) De presentu invetiatióra de lucru se platesce cu 250 f. m. c. si 16 f. relutu de lemne prelenga cuartiru naturalu.
Coresp.

scutira scolarii dela unic'a obligatiune, de a aduce lemnele debuncoise pentru incaldirea claselor si se ficã pe totu anulu cate 80 f. pentru cumpararea lemnelor. Cererea reprezentantilor comunei, prin care acẽsta volã acumu pe totu anulu summ'a de 1418 f. m. c. pentru scõla, in urm'a concomitiveloru facute din partea autoritatilor provinciale antestatãtoare, o aplacidã inaltulu c. r. ministeriu de interne prin emisulu seu ddo 1. Octobre 1852 Nr. 24509/250 cu acelu adausu, ca comun'a puinduse in cointelegere cu directorulu localu, precumu si cu suprem'a directiune a scõleloru nationale gr. or., se organisadie scõla conformu cu principiile mai inalte emanate cu privire la scõlele populari

Dupa astfelu de sacrificiuri aduse din partea reprezentantunei com. in caus'a scõlei, firesce, acẽsta o dicemu numai de esemplu, dupace insusi profesorii dela institutul nostru pedagogicu diecesanu din Sibiu — daca suntemu bine informati — nici pana astadi nu suntu asia de bine salarisati, cá invetiatorii din Resinari, — dupa silintiele cele demne de tãta laud'a ale directorului localu, vine acumu se vedemu, ca camu ce progresu, sporiu, s'au facutu in scõla, si deocamdata in periodulu dela 1850 — 1856 inclusive, pana atunci adeca, candu acela desgustatu prin unele impregiurari neplacute provenite intre dinsulu si unii dintre invetiatori, precum si din alte cause cuviõse, au aflu cu cale, asi cere dimisiunea. — Si acesta ilu aflamu superficialminte din protocõlele de clasificatiune; din care vedemu, ca

in an. scol.	I.	II.	III.	IV.	In scõla de luern	Cu totulu scolari
1850	130	81	44	31		286
- 1851	106	54	41	*)	22 fete	245
- 1852	132	69	32	14	44 -	291
- 1853	124	83	38	12	60 -	317
- 1854	120	96	40	23	51 -	330
- 1855	160	56	34	21	35 -	306
- 1856	143	61	25	21	39 -	289

carii au cercetatu scõla si au fostu esaminati, anume in anii 1850 si 1851 din cetire si scriere romana, catechismu, istoria biblica, datorintiele supusiloru, gramatica romana, geografia, socotela de capu si aritmetica; era dela 1852 incõce la cele din susu sau mai adaugatu cetirea si scrierea germana, gramatic'a germana, istoria nationala si naturala, geografia politica si matematica; in scõla de lucru a fetilieloru: a tãrce, a impleti, a cõse si altele. In esintia insa sporiulu se vede deacolo, ca desi

au avutu directorele a se luptã cu multe greutati pentru introducerea unui metodu regulatu in propuneri — fiindu ca din nenorocire invetiatorii prã diferau in cultura si nu erau toldeuna toti pregatiti dupa cerintia pentru chiamarea lor — insa impedearea cea mai mare au fostu si este neregulat'a venire la scõla a copiiloru, care pana acumu cu tãta silinti'a intrepusa nu s'au pututu de totu delaturã, — totusi unu numeru insemnatu de tineri resinareni frecuentedia institute mai inalte, carii toti au priimitu prim'a rutina in scõla nãstra, cu unu cuventu jumatare din juventutea resinareana cercetãdie scõla, de si nu regulatu, cum amu disu, este insa totusi bine adapata in invetiaturile elementare.

(Vã urmã.)

Sciri scolastice.

— Consistoriulu bisericeii evangelice reformatate transilvane a decisu, ca dupace scõlele a scapatu acuma de catusiele „Entwurf“-ului nemtiescu, se se conchiame din tãta tier'a dela tãta scõla capitala cate unulu, sãu doi profesori si unu curatoru, sprã elaborarea unui planu de invetiatura pentru scõlele lor.

Profesorii magiari dela gimnasiulu nemtiescu de statu din Pest'a a datu o rugare taverniculu Ungariei, in care arata necesitatea de a se mai infintia in Pest'a alu doilea gimnasiu, in care insa limb'a instructiva se fia magiar'a; era si pana atunci se rãga, ca cu inceputulu semestrului viitoriu se pãta tienea prelegerile in limb'a germana macar in gimnasiulu inferioru. Mai incolo afla de lipsa a se denumi altu directoru la institutuloru, si anume ceru pe profesorulu de literatur'a magiara din Praga D. Riedl, carele totodata e si membru alu societatii erudite magiare.

— Consiliulu bisericescu reformatu din Keckemet la unanim'a propusetiune a senatulu scolaru, a decisu, a reintroduce in colegiulu reformatu din Keckemet cursulu invetiaturiloru juridice intreruptu la anulu 1847⁸. Prelegerile incepu inca in lun'a curenta a acestui anu deocamdata din dreptulu ungurescu privatu si publicu, si din dreptulu naturalu.

Auditorii dela Universitatea din Prag'a a petitionatu, cá in biserice'a lor se nu se mai tienea prediciunile de dumenica totu numai nemtiesce, ci intr'o

*) Statiunea a fostu vacanta.

duménica in limb'a nemtiésca si intr'alt'a in cea boema. Insa rugamintea lorú remase fara de resultatu, in urm'a careia intr'o duménica, candu predicatorulu si-incepù cuventarea totu in limb'a germana, discipulii indata parasira biseric'a cu totii.

Din strainatate. Victoru Emanuilu a daruitu pe sam'a invetiamentulu elementariu din *Neapole*, din propri'a lui cutia, 200,000 lire.

— Regele *Suediei* in consonantia cu vointi'a dieticii regatului a incuvintiatu, cá statiunile de invetiatori pela scóle populare se se póta întregi si prin persóne muieresci, care supunenduse unui esamenu se voru gasi de capace pentru atari posturi. Si in Americ'a se aplica spre acestu scopu femeii, si s'a veduitu, ca ele pentru copii cei mai mici, carii vinu adica anteia data la scóla, corespundu multu mai bine, decatu barbatii. Femeile au mai multa amóre naturala catra societatea copiiloru, au mai multa dulcóre si rabadare, si se familiarisédia mai curendu cu copii, decatu barbatii.

— In Bugetulu *Franciei* pe anulu curentu (1861) se afla insemnatu ministeriulu de instructiune cu o suma din partea statului de 14,703.800 franci. Pentru invetiamentulu elementaru sunt destinati deaici 5,317,000 franci, la care departamentele mai adaogu alte 6 milioane. —

Materiale de instructiune.

Istori'a romana nationala.

I n t r o d u c e r e.

(Urmare din Nr. 1.)

§. 9. Mani'a lui Traianu, si resboiulu antaiu.

Dacii, incuragianduse prin rentórcerea lui Domicianu, si linistea óstei romane in Mesia, incepura din di in di a pretinde totu mai multu, dela románi; dar' Traianu maniandu-se pentru indresnirea lorú, a opritu tóta platirea de tributú, caci nu mai voiá se suferé pe Rom'a cea marétia asia rusine. Decebalu din caus'a acést'a se gatesce de bataia, — si lui Traianu 'i parù bine, ca are ocaziune frumósa, cá se mai inaltie Rom'a, pentruce in a. 101 plecà insu-si asupra lui Decebalu. Ajungendu in Mesia, a trecutú Danubiú, si s'a intelnitu cu óstea daca.

Dacii cerura pace, inse Traianu nti á vrutu se mai auda de pace, ci incependu lupta sangerósa, a cadiutu multime de inimici, dar' si dintre romani atátia se vulnerara, catu nu erá carpe destule, cá se se lege. Traianu si-a datu atunci vestmentulu si camesi'a sa, cá se se sfertece, si se se lege ostasii cei vatemati. — Traianu nu si-a resbunatu cu ataf'a, ci a purcesu innainte si a cuprinsu pana la Sarmisegetus'a; iéra beliducele Lusiu, asia a strimtoritu pe daci catra cetate, incatu aci romanii taiara si prinsera pe multi.

§. 10. Pacea cu Decebalu.

Vediendu-se Decebalu in perichiu, cerù pace dela Traianu, si promise, ca va face ce i se va demandá. — Decebalu veni mai tardiu in tabera la Traianu, — s'a inchinatu, si a cadiutu la piciórele lui Traianu, rugandu-se pentru pace, si pentru viétia. Imperatulu atunci demandá, cá se i se dee armele, si uneltele de resboiu, — maiestrii si fugitii, — cetatíle si turnurile de intarire se le strice, — partile cuprinse dela vecini se le rentórea, si pe aceia se-i aiba de amici, carii suntú si amicii romaniloru.

Decebalu primì conditiunile aceste, iéra Traianu se întórse la Rom'a cu solii lui Decebalu, pentrucá si senatulu romanu se intarésca pacea. Senatulu s'a bucuratu de asia triumfu, si pe Traianu 'lu numí „Dacicu“, dar' soliloru daceni le facù statue de marmure.

§. 11. Stricarea pacii prin Decebalu.

Decebalu celu superbu si rusínatu prin conditiunile pacii, a calcatu pacea, deórece si-a strinsu arme, si a reintaritu cetatíle. a cuprinsu tíer'a iasigiloru, si a indemnatu popórele vecine in contra romaniloru.

§. 12. Alu doi-le resboiu cu Decebalu.

Audindu Traianu de calcarea pacii, in a. 103 a plecatu de nou asupra Daciei. Decebalu, temenduse, indata ce audi ca Traianu e in Mesia, a tramisu pe unii, cá se-lu omóra pe sub ascunsu, insa acesti-a fura prinsu. Decebalu. cá omu viclénu, cerù se vina la elu beliducele Longinu, cá se se sfatuésca pentru pace nóua, promitiendu, ca tóte va implini ce va demandá Traianu. — Traianu a lasatu pe Longinu se mérga, si acést'a cum a ajunsu in cetate, fù legatu, si intrebatu de planurile lui Traianu; dar' deórece nu spusa

nemica, fû pusu si la inchisóre. — Regele dacu tramise atunci carte la Traianu, ca va eliberá pe Longinu, déca se impaca si se rentórna, — crediendu, ca numai asia va scapá de furi'a romaniloru, si sciindu ca Traianu multu iubesc pe Longinu; inse acest'a temenduse, ca amórea lui Traianu catra elu, va fi in stare, cá pentru eliberarea lui se-lu indemme la renturnare in Itali'a, a beutu veninu in temnitia, si a muritu, — caci cá unui romanu, mai dulce 'i erá mórtea onorifica, decatu viéti'a rusinata, si mai bine elu se péra, decátu Rom'a se se impedece dela triumfare.

§. 13. Trecerea pe punte in Daci'a.

Mórtea lui Longinu si faptele daciloru, carii vatemara demnitatea Romei, si dreptulu popóreloru, inversiunara mai tare pe Traianu, si acest'a, cu cugetu cá se sterpésca acuma pe daci, facu o punte (podu) peste Danubiu (la Turnu Severinu), si a trecutu cu putere mare in Daci'a. — Asia punte inca nu a fostu pe Danubiu, caci erá asediata pe 20 de stelpi de pétra cioplita, si fiacare stelpu erá de 150 de picióre inaltu -- afara de fundamentu -- si de 60 de latu, in locul celu mai rapede si afundu, — si pe acest'a Traianu trecu cu tóta armata sa pe pamentulu Daciei. — Acuma se incinse o lupta crunta intre romani si daci. Romanii invinsera si sfarmara tóta puterea daciloru, — si persecuandu-i catra cetate, aci se vediu capulu lui Longinu implantatu in o per-tica (ruda); acest'a, atatu inversiuná pe romani, catu acuma cuprinsera si arsera resiedinti'a regelui, peurma se latira prin tíera, si in 105 romanii devenira domnitorii Daciei!

§. 14. Mórtea lui Decebalu si perirea daciloru.

Decebalu inspaimentatu de arm'a romaniloru, scapá cu vreocati-va maimari in cetatea Decidava (Deva); dar' fiindu si acest'a atacata, regele, cá se nu cada pe man'a inimiciloru lui, se implantá in sabia, si muri ca erou. — Asia facura si altii, séu unii se inse-nira, si Daci'a remase fara domnitoriu. — Vediendu dacia, ca armat'a e infransa, tíer'a e cuprinsa. atatea cetati predate, si atata poporu ucisu, — unii fugira catra média-nópte (in Dani'a), iéra ceialalti se supusera lui Traianu.

§. 15. Colonisarea stramosiloru nostri in Daci'a.

Traianu vediendu ca — dupa resboitulu celu cumplitu, pucini daci remasera cá se lucre

pamentulu, si se locuésca prin cetati, a adusu colonii romane mai alesu din Rom'a, Itali'a si din tóta imperati'a romana, adeca: poporu romanu cu familii de frunte, cá se lucre pamentulu si se domnésca Daci'a, si legiuni, cá se o apere, si se o aduca la infflorire.

§. 16. Insemnetatea colonisarii romane.

Colonisarea acésta, e de cea mai mare insemnetate pentru noi romanii de adi, deórece din inscriptiunile pe monumintele romane aflate in Daci'a, din documintele istorice a le mai multoru natiuni, — din limb'a nóstra, datinile si insusirile fizice si morale a le nóstre, se a-deveresce pré apriatu, ca noi romanii de adi, suntemu stranepotii romániloru vechi, carii fura natiunea cea mai mare in tóta lumea. Din acest'a cauza, noi dela Traianu datamu istori'a nóstra!

(Vá urmá.)

Varietati.

* Credemu a face si lectoriloru nostri o mare mangaiere prin impartesirea unei prea frumoése fapte a braviloru nostri Brasioveni (destinsi totdeun'a in intreprinderi nationale), prin care aceia a datu pretiuire virtutii si sacrificiiloru **celui mai mare romanu** din Austri'a, carui cu aceeași pretiuire si recunoscintia i suntemu datori natiunea intréga. Citimu adica in „Gaz. Trans.“, ca laudabilii nostri Brasioveni, dupa rentórcerea Dlui Georgiu Baritiu dela conferentiele de deunadi din Sibiu, in 20 ale curintei sér'a lu-salutara cu o serata si conductu de facile compusu din tóte clasele ómeniloru d'acolo, din tóte starile si virstele, cu care ocaziune i s'a rostitu o cuventare fórté co-respundietóre, in care s'atinsera pe scurtu acele fapte maretie ale meritatului nostru barbatu Baritiu, care l'a facutu si pana acum a remane nemuritoriu, la a-vorbinti'a care urmá apoi din partea Dlui Baritiu unu respunsu rapitori de inimi.

DD preoti, profesori, docinti si toti cati luora in sfera cultivarii romanului, carii adica inca avemu toti d'a multumii o mare parte din edneatiunea nostra nationala Dlui Baritiu, voru primii cu cea mai mare bucurie sufletésca scirea acésta, ce dovedesce din destulu, ca romanulu cunoesce pe **adeveratii** barbati ai

sei de incredere si ca le scie pretiui meritele; unu bunu semnu: ca nici virtutile barbatiloru romani nu vor mai remanea in viitoru nerenumerate.

— (Numerulu jurnaleloru din provinciile austriace.) Directiunea postala c. r. din Vien'a a datu o consenatiune a tuturoru jurnaleloru, ce esu de prezinte in provinciile austriace; dupa aceeasi sunt astadi in Austria jurnale politice: germane 58, boeme 4, polone 4, serbe 1, croate 2, illire 1, rutene 1, italiene 10, magiare 11, romane 2, grece 1; cu totulu 95 gazete politice. Era foi nepolitice se afla: germane 147, boeme 13, polone 10, serbe 4, slovene 4, croate 3, slovace 1, italiene 25, magiare 40, romane 1; Cu totulu 247 foi nepolitice. Totimea foiloru periodice din Austria in anul 1861 este asiadara de — 342.

Jurnalele magiare ne rapórta érași in specie de foile loru, care se impartu asiá: politice 11, foi ilustrate enciclopedice 3, beletristice si de moda 7, jurnale populare 5, foi de specialitati 21, umoristice 3, cu totulu 51, pecandu in anul 1854 erau cu totulu numai 4 foi periodice magiare. — Noi romanii, cá se putem dice ca in asta privintia stamu in ascemene gradu cu Ungurii, s'ar cere se avemu acum in Austri'a 30 de foi periodice; amu insemnatu acésta, cá se videmu, catu de multu avemu de a mai starui pentru avantarea literaturéi nóstre.

Margaritare. Intrebatu fiindu Demostene, cum si-a castigatu elu insusirea de oratoru? a respunsu: „Asiá, ca amu consumatu mai multu oleu decatu vinu“.

— Cine nu se intipuesce mai multu decatu e, acela este mai multu decatu crede. Goete.

— Sufletulu celu mare uita totdeun'a vatemarile. Aristotele.

R o g a t i u n e .

„Ajutoriulu meu dela Domnulu, celu ce a facutu ceriulu si pamentulu“.

Atotputinte Dómne, Parinte, Creatore,
Ce-ai disu numai cu vorb'a, se fia santulu sore,
Ce lumea din nemica se fia-ai demandatu!
Privesece din naltine spre noi cu indurare,
Tramite mintei nóstre ceréseca luminare,
Cá se putemu precepe, catu esti de minunatu! —

A ta intieptiune nu are marginire,

Cerese'a-ti indurare ne-a scosu dela perire,

A mantuirei cale Tu, Domne, ni-ai deschisu;

Deschide mintea nóstra si-acumu Préndarate,

Cá se potemu purcede pe cai adeverate . . . ,

Si candva se ajungemu la Tine 'n paradisu!

Tu ni-ai promis, ca unde vomu fi adunati doi

In numele teu, Dómne: vei fi si tu 'ntre noi,

Si ca ne vei conduce, ne vei padi de reu;

Tramitene si-acuma din ceriu a tale daruri,

Condune intr' a victiei periculóse valuri

Prin Spiritulu teu celu santu, prébume Ddien!

Tu, celu ce pre poporulu alesu dela selavia

L-ai mantuitu, donandu-i virtute si taria,

Si in desiertu cu mana ceréseca l'ai nutritu:

Infrange si-ale nóstre catusi inferecate,

Ce, vai, ne string, ne léga de negrele pecate!

Nutresce-ne cu darulu Présantulu Spiritu!

Cristóse adorate! Cerescu Mantuitoru!

Tu ai plantatu in lume o fide, unu amoru,

Tu-ai disu: intr'o sperantia toti ómeni se fia!

Acea credintia santa si 'n noi intaresce,

Sperantia si inhire in peptu-ne sadesce,

Tramite 'ntre noi, Dómne, ceréseca Armonia!

Georgiu Marchisiu,
profes. gimn. in Beiusiu.

Respunsuri.

G. O. — Saravola. Calindarele Dtale s'a espedatu de multu; precum le-ai cerutu, si de aici s'a si facutu reclamatiune, vom vedea unde s'a impedeatu.

J. T. — Rézbánya. Articuli Dtale, si mai virtosu rezultatulu conferintieloru Dvóstre, sunt materii, de a caroru priimire in colónele „Amicului“ n'ai d'a te indoi; asiadara tramite nile catu mai ingraba.

Doritorii de lectura se mai potu aboná inea si dacinainte la „Amiculu Scólei“ fara de nici o scadere, caci din Nrii esiti pana acum s'a tiparitu o asia catime, cá se putemu indestulí si pe cei-ce voru prenumerá mai tardiu. Totusi inasa cu catu unii cá aceia vor grabí mai multu cu tramiterea prenumeratiuniloru, cu atata vor face mai bine si pentru noi si pentru DDloru, putandune noi atunci mai bine si mai curendu orientá.